

Faktablad: Alkohol, droger och påverkan på jobbet

En saklig översikt om oro, observationer, säkerhet och arbetsplatsens första steg.

För chefer, HR, skyddsombud och arbetsgrupper som behöver förstå hur oro kring påverkan kan hanteras utan spekulation, anklagelser eller ryktesspridning.

Lag & Ordning

Agera på observationer - inte antaganden

När någon verkar påverkad, förändrad eller inte fungerar som vanligt kan det väcka oro på arbetsplatsen. Men orsaken är inte alltid tydlig. Det kan handla om alkohol, droger, läkemedel, sjukdom, stress, sömnbrist eller något annat.

Därför behöver arbetsplatsen hålla sig till det som faktiskt märks i arbetet: beteende, säkerhet, arbetsförmåga, frånvaro, incidenter eller andra konkreta observationer.

Faktabladet hjälper er att förstå:

- skillnaden mellan observation, oro och antagande
- varför säkerhet ibland måste komma först
- hur ansvariga kan prata utan att anklaga
- vad som kan behöva dokumenteras sakligt
- vilka funktioner som kan behöva kopplas in
- varför rutiner och kontaktvägar behöver vara tydliga

Dokumentera det som märks. Spekulera inte om orsaken.

Fem områden att ha koll på

Oro och observationer

Hur arbetsplatsen kan skilja på vad som faktiskt märks och vad som bara antas.

Säkerhet och risk

Varför riskfyllt arbete kan behöva avbrytas när situationen är osäker.

Samtal och bemötande

Hur ansvariga kan prata om oro utan att anklaga eller sätta etiketter.

Dokumentation

Vad som kan vara viktigt att skriva ner sakligt vid oro eller incident.

Rutiner och ansvar

Vem som bör agera, vem som kan kopplas in och hur frågan följs upp.

Faktabladet är en översikt. Det ska hjälpa arbetsplatsen att börja i rätt ände.

När faktabladet kan användas

Förändrat beteende

När någon verkar ovanligt trött, okoncentrerad, ostadig, irriterad eller annorlunda än vanligt.

Säkerhetsrisk

När arbete med fordon, maskiner, verktyg, kunder, patienter, elever eller andra riskmoment påverkas.

Återkommande frånvaro

När sena ankomster, frånvaro eller förändrade mönster skapar oro.

Incident på jobbet

När något redan har hänt och arbetsplatsen behöver reda ut vad som observerats.

Rykten eller misstankar

När information cirkulerar men behöver hanteras varsamt och sakligt.

Otydliga rutiner

När arbetsplatsen saknar tydliga kontaktvägar eller inte vet vem som ska agera.

Oro är inte samma sak som bevis. Men oro kan ändå behöva följas upp när säkerhet eller arbetsmiljö påverkas.

Tre saker som inte ska blandas ihop

I känsliga situationer är det extra viktigt att skilja på vad som faktiskt har observerats, vad som väcker oro och vad man ännu inte vet. Det gör hanteringen mer saklig och minskar risken för ryktesspridning.

Observation

Det som faktiskt märks eller kan beskrivas sakligt. Exempel kan vara förändrat beteende, sluddrigt tal, balansproblem, ovanlig trötthet, upprepat slarv, sena ankomster eller riskfyllt beteende.

Oro

När en eller flera observationer gör att ansvarig person behöver stanna upp, fråga, dokumentera eller följa upp.

Antagande

När man gissar orsak utan att veta. Det kan handla om alkohol, droger, läkemedel, sjukdom, stress eller något privat.

Ju känsligare situationen är, desto viktigare blir det att hålla isär fakta, oro och antaganden.

När arbetet inte bör fortsätta som vanligt

Om det finns tydlig oro för att någon inte kan arbeta säkert behöver säkerheten komma först. Det kan gälla arbete med fordon, maskiner, verktyg, arbete på höjd, ensamarbete eller ansvar för andra människor.

Att avbryta eller pausa riskfyllt arbete behöver inte betyda att man har avgjort orsaken. Det kan vara en nödvändig säkerhetsåtgärd medan situationen reds ut enligt arbetsplatsens rutiner.

Första steg kan vara att:

- bedöma om det finns akut säkerhetsrisk
- avbryta eller pausa riskfyllt arbete vid behov
- kontakta ansvarig chef eller funktion
- dokumentera konkreta observationer
- hantera personen respektfullt
- följa arbetsplatsens rutiner

Säkerhet först är inte en anklagelse. Det är ett ansvar.

Agera lugnt, sakligt och i rätt ordning

När oro uppstår behöver arbetsplatsen hålla sig till observationer, säkerhet, dokumentation och tydliga rutiner. Det minskar risken för felaktiga slutsatser och ryktesspridning.

Gör så här

- Bedöm om det finns akut säkerhetsrisk.
- Beskriv konkreta observationer.
- Prata med personen lugnt och enskilt.
- Skilj på fakta, oro och antaganden.
- Dokumentera sakligt.
- Följ arbetsplatsens rutiner.
- Koppla in rätt funktion vid behov.
- Följ upp.

Undvik detta

- Gissa orsaken.
- Prata om personen i arbetsgruppen.
- Låta rykten styra.
- Anklaga utan grund.
- Låta riskfyllt arbete fortsätta vid tydlig oro.
- Lova sådant du inte kan hålla.
- Hoppa över dokumentation.
- Lämna frågan utan nästa steg.

Det viktiga är inte att ha alla svar direkt. Det viktiga är att agera sakligt och säkert.

Det viktigaste att komma ihåg

- 1 Utgå från det som märks i arbetet.
- 2 Skilj på observation, oro och antagande.
- 3 Sätt säkerhet först vid riskfyllt arbete.
- 4 Prata sakligt och utan anklagelser.
- 5 Dokumentera och följ upp enligt arbetsplatsens rutiner.

Faktabladet ger en översikt. Det ersätter inte arbetsplatsens egna rutiner, juridisk bedömning, vård, företagshälsovård eller professionellt stöd.

Källor och vidare läsning

Arbetsmiljöverket - förebygga och hantera alkoholproblem i arbetslivet

Arbetsmiljöverket - arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön

Arbetsmiljöverket - medicinska kontroller och hälsoundersökningar i arbetslivet

Arbetsmiljöverket - systematiskt arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljöverket - säkerhet i trafiken och alkohol- och drogförebyggande arbete

Riksdagen - arbetsmiljölagen